

วันวิสาขบูชา
Visakha Puja (Vesak Day)

ประวัติวันวิสาขบูชาในประเทศไทย

จากหลักฐานพบว่า **วันวิสาขบูชา** ได้เริ่มขึ้นครั้งแรกเมื่อสมัยสุโขทัยเป็นราชธานี ซึ่งสันนิษฐานว่าได้รับแบบแผนมาจากลังกาเมื่อประมาณ พ.ศ. 420 โดยพระเจ้าภาติการาช กษัตริย์แห่งกรุงลังกาได้เป็นผู้ประกอบพิธีวิสาขบูชาขึ้นเพื่อถวายเป็นพุทธบูชา นับจากนั้นกษัตริย์แห่งลังกาพระองค์อื่นๆ ก็ได้ถือปฏิบัติประเพณีวิสาขบูชานี้สืบต่อกันมา ส่วนการเผยแพร่เข้ามาในประเทศไทยนั้นอาจเป็นเพราะเมื่อครั้งสมัยสุโขทัย ประเทศไทยมีความสัมพันธ์ด้านพระพุทธศาสนากับประเทศลังกาอย่างใกล้ชิด จะเห็นได้ว่ามีพระสงฆ์จากเมืองลังกาหลายรูปเดินทางเข้ามาเผยแพร่พระพุทธศาสนาและนำการประกอบพิธีวิสาขบูชาเข้ามาปฏิบัติในประเทศไทยด้วย ซึ่งการปฏิบัติพิธีวิสาขบูชาในสมัยสุโขทัยนั้น ได้มีการบันทึกเอาไว้ในหนังสือ นางนพมาศ สรุปใจความได้ว่า **เมื่อถึงวันวิสาขบูชา พระเจ้าแผ่นดิน ข้าราชการบริพาร ทั้งฝ่ายหน้า และฝ่ายใน ตลอดทั้งประชาชนชาวสุโขทัย จะช่วยกันประดับตกแต่งพระนคร ด้วยดอกไม้ พร้อมกับจุดประทีปโคมไฟให้ดูสว่างไสวไปทั่วพระนคร เป็นเวลา 3 วัน 3 คืน เพื่อเป็นการบูชาพระรัตนตรัย ขณะที่พระมหากษัตริย์ และบรมวงศานุวงศ์ ก็ทรงศีล และทรงบำเพ็ญพระราชกุศลต่าง ๆ ครั้นตกลเวลาเย็นก็เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยพระบรมวงศานุวงศ์ และนางสนองพระโอษฐ์ตลอดจนข้าราชการทั้งฝ่ายหน้า และฝ่ายในไปยังพระอารามหลวง เพื่อทรงเวียนเทียนรอบพระประธาน ส่วนชาวสุโขทัยจะรักษาศีล ฟังธรรม ถวายสลากภัต สังฆทาน อาหารบิณฑบาตแด่พระภิกษุสามเณร บริจาคทานแก่คนยากจน ทำบุญไถ่ชีวิตสัตว์ ฯลฯ**

ต่อมาภายหลังจากสมัยสุโขทัย ประเทศไทยได้รับอิทธิพลของศาสนาพราหมณ์เพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้ในช่วงสมัยกรุงศรีอยุธยา ธนบุรี และรัตนโกสินทร์ตอนต้นไม่มีปรากฏหลักฐานการประกอบพิธีวิสาขบูชา จนกระทั่งมาถึงในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ 2 (พ.ศ. 2360) พระองค์ทรงมีพระราชดำริที่จะฟื้นฟูพิธีวิสาขบูชาขึ้นใหม่ โดยสมเด็จพระสังฆราช (มี) สำนักวัดราชบูรณะ ถวายพระพรให้ทรงทำขึ้นครั้งแรกในวันขึ้น 14 ค่ำ 15 ค่ำ และแรม 1 ค่ำ เดือน 6 พ.ศ. 2360 โดยให้จัดทำตามแบบอย่างประเพณีเดิมทุกประการ เพื่อให้ประชาชนได้ทำบุญ ทำกุศลทั่วหน้ากัน อีกทั้งการรื้อฟื้นพิธีวิสาขบูชาขึ้นมาในคราวนี้ถือว่าเป็นแบบอย่างปฏิบัติในการประกอบพิธีวิสาขบูชาต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

ความเป็นมาของวันวิสาขบูชา

วันวิสาขบูชา นับว่าเป็นวันสำคัญสากลทางพระพุทธศาสนา สำหรับชาวพุทธทุกนิกายทั่วโลก เป็นวันหยุดราชการในหลายๆ ประเทศ อีกทั้งยังเป็นวันสำคัญในระดับนานาชาติตามข้อมติของสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ เนื่องจากเป็นวันคล้ายวันที่เกิดเหตุการณ์สำคัญที่สุดในพระพุทธศาสนา 3 เหตุการณ์ ได้แก่

1. การประสูติ

ย้อนไปก่อนพุทธศักราช 80 ปี ณ สวนลุมพินี ระหว่างกรุงกบิลพัสดุ์ และกรุงเทวทหะ พระจันทร์เสวยฤกษ์วิสาขะ ตรงกับวันเพ็ญขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 วันนี้ นับเป็นวันที่รูปร่างของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้อุบัติขึ้นบนผืนโลก

พระนางสิริมหามายาผู้เป็นพุทธมารดา เมื่อทรงตั้งครรภ์ ด้วยความที่พระนางทรงรักษาศีลและฝึกสมาธิมาก ทำให้ทรงเห็นพระโพธิสัตว์ที่อยู่ในครรภ์กำลังนั่งขัดสมาธิอย่างชัดเจนเหมือนอย่างกับพระโพธิสัตว์นั่งสมาธิอยู่นอกพระครรภ์

ครั้นถึงคราวพระโพธิสัตว์จะประสูติปรากฏว่า พระพุทธมารดาทรงประทับยืน แทนที่จะนอนเหมือนอย่างกับคนอื่น ๆ แล้วพระโพธิสัตว์ประสูติโดยเอาพระบาทออกมาก่อน ประดุจพระธรรมกถึกหย่อนขาขวาลงจากธรรมาสน์ ทันทันที่พระบาทเหยียบถึงพื้น ก็สามารถยืนและเดินได้เลยทันที นับเป็นอัศจรรย์ที่บังเกิดขึ้นได้ยาก

เมื่อพระโพธิสัตว์ประสูติและยืนได้ถนัดแล้ว ทรงเปล่งอาสภิวาจาที่ทรงยืนยันถึงวัตถุประสงค์ในการเกิดอย่างชัดเจนว่า

**“เราเป็นผู้เลิศ ผู้เจริญ ผู้ประเสริฐที่สุดในโลก
ชาตินี้เป็นชาติสุดท้าย บัดนี้ภพใหม่ไม่มีแก่เราอีกแล้ว”**

ขณะที่พระโพธิสัตว์กำลังประสูตินั้น ได้บังเกิดแสงสว่างไสวขึ้นในโลกและไกลไปถึงหมื่นโลกธาตุ บุพนิมิต 32 ประการปรากฏขึ้น ในหมื่นจักรวาลได้มีแสงสว่างสุดจะประมาณแผ่ซ่านไป พวกคนตาบอดต่างก็มองเห็นได้ พวกคนหูหนวกก็ได้ยินเสียง พวกคนใบ้ก็พูดได้ พวกคนค่อมก็มีตัวตรงขึ้น คนง่อยเปลี้ยเสียขา ก็เดินด้วยเท้าได้ สัตว์ทั้งปวงที่ถูกจองจำก็พ้นจากเครื่องพันธนาการ ไฟในนรกทุกแห่งก็ดับ ในเปรตวิสัยความหิวกระหายก็สงบระงับ เหล่าสัตว์เดียรัจฉานก็ไม่มี ความกลัวภัย โรคและไฟกิเลสมีรากะเป็นต้นของสัตว์ทั้งปวงก็สงบระงับ นี่ก็นับเป็นความมหัศจรรย์ที่บังเกิดขึ้นได้ยากในโลกแท้ ครั้นพระกุมารประสูติได้ 5 วัน ก็ได้รับการถวายพระนามว่า **"ลัทธัตถะ"** แปลว่า **"สมปรารถนา"**

2. การตรัสรู้

ครั้งพระองค์ทรงเจริญวัยขึ้น ก็ศึกษาความรู้จากครูที่มีความรู้อันสูงสุดของแผ่นดิน ท่านใช้เวลาเพียงแค่ 7 วันเท่านั้น ก็เรียนจนหมดภูมิความรู้ของครูที่อุตสาหศึกษามาตลอดชีวิต แม้พระองค์จะทรงพรำพร้อมด้วยรูปสมบัติ ทรัพย์สมบัติและคุณสมบัติ แต่ก็ไม่ประมาทในชีวิต ครั้นได้ทอดพระเนตรเทวทูต คือ เห็นคนเกิด คนแก่ คนเจ็บ คนตาย และก็เห็นสมณะ ก็คิดได้ว่า ต้องเลือกชีวิตสมณะ เพราะเป็นชีวิตที่ประเสริฐที่สุด ที่จะมุ่งไปสู่หนทางพ้นทุกข์ ท่านจึงเสด็จออกผนวชเมื่อได้ 29 พรรษา และได้ทรงม้ากัณฐกะ ออกผนวชที่ริมฝั่งแม่น้ำอโนมา

หลังจากได้บำเพ็ญเพียรมายาวนานถึง 6 ปี ภายใต้อันอัสน์ตฤพฤกษ์ ในวันนั้น พระบรมโพธิสัตว์ได้ทรงนั่ง
คู่อปราจิตบัลลังก์ซึ่งแม่สายฟ้าจะผ่าลงตั้ง 100 ครั้งก็ไม่แตกทำลาย โดยทรงอธิษฐาน

“แม่เลือดและเนื้อในกาย จักแห้งเหือดเหลือแต่หนัง เอ็น กระดูกก็ตาม ตราบใดที่เรายังไม่บรรลु
พระสัมมาสัมโพธิญาณ ได้รู้ ได้เห็นธรรมอันยิ่งแล้ว จักไม่ยอมลุกจากบัลลังก์นี้เป็นอันขาด จักนั่งอบรม
กาย วาจา ใจ ให้ละเอียดถึงที่สุดให้ได้ ”

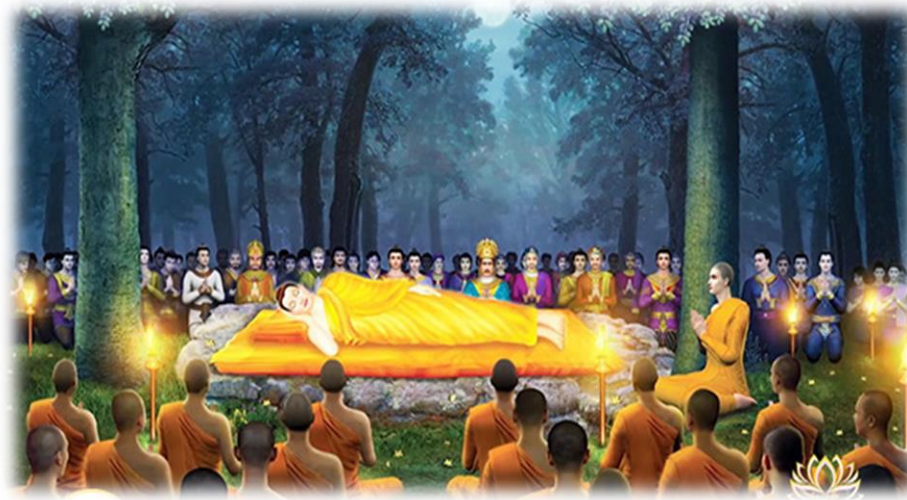
พอพญามารรู้เข้า ก็สะดุ้งพริบกันทั้งภพทีเดียว ได้เข้ามาสิงบังคับท้าวปรนิมิตสวัตติ ให้เป็นเทวบุตรมาร แล้วก็พากันยกพลพักมารมาชมชู้ มาอ้างสิทธิ์ว่า ที่ตรงนี้น่ะ เป็นที่ของพญามาร โดยมีเสนามารพร้อมด้วยพรรคพวกของตัวมาร พระโพธิสัตว์ท่านก็ไม่หวั่นไหว ท่านนั่งทำใจหยุดใจนิ่งอย่างเดียว ในที่สุดพระองค์ก็สามารถเอาชนะได้ด้วยอานุภาพแห่งบารมีธรรม ที่สั่งสมมาอย่างดีแล้ว

พระมหาบุรุษทรงพิจารณาปัจจัยการอันประกอบด้วยองค์ 12 โดยอนุโลมและปฏิโลม หมิ่นโลกธาตุนั้นไหว 12 ครั้ง จนจรดน้ำรองแผ่นดินเป็นที่สุด พระมหาบุรุษได้ทรงบรรลุสัมพัญญุตญาณ ในเวลาอรุณขึ้น

เมื่อพระมหาบุรุษทรงบรรลุพระสัมพัญญุตญาณแล้ว โลกันตนรกกว้าง 500 โยชน์ในระหว่างจักรวาลทั้งหลายไม่เคยสว่างด้วยแสงพระอาทิตย์ 7 ดวง ก็ได้มีแสงสว่างไสวเป็นอันเดียวกัน มหาสมุทรลึก 84,000 โยชน์ ได้กลายเป็นน้ำหวาน แม่น้ำทั้งหลายหยุดไหล คนบอดแต่กำเนิดก็มองเห็นรูป คนหนวกแต่กำเนิดก็กลับได้ยินเสียง คนง่อยเปลี้ยแต่กำเนิดก็เดินได้ กรรมกรรมทั้งหลายมีเครื่องจองจำเป็นต้น ได้ขาดหลุดไป !! พระมหาบุรุษได้รับการบูชาจากเหล่าทวยเทพด้วยสมบัติอันประกอบด้วยสิริหาปริมาณมิได้ ทรงเปล่งอุทานว่า...

“เราเมื่อแสวงหานายช่างคือตัณหา ผู้กระทำเรือนเมื่อไม่ประสบ ได้ท่องเที่ยวไปยังสงสารมิใช่น้อยการเกิดบ่อยๆ เป็นทุกข์ ดูก่อนนายช่างผู้กระทำเรือน เราเห็นท่านแล้ว ท่านจักทำเรือนไม่ได้อีกต่อไป ซี่โครงทั้งปวงของท่าน เราหักแล้ว ยอดเรือนเรากำจัดแล้ว จิตของเราถึงวิสังขารคือนิพพานแล้ว เราได้ถึงความสิ้นตัณหาแล้ว”

3. ปรีนิพพาน

ภายหลังจากการตรัสรู้ องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงออกประกาศพระธรรมวินัย และโปรดเวไนยสัตว์เป็นเวลา 45 ปี เมื่อทรงมีพระชนมายุได้ 80 พรรษา และวันเพ็ญขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 ก่อนพุทธศักราช 1 ปี ณ ป่าสาละวัน เมืองกุสินารา แคว้นมัลละ ปัจจุบันอยู่ในเมืองกุสินคระ รัฐอุตตรประเทศ ประเทศอินเดีย

วันนี้...เป็นวันที่พระพุทธองค์เสด็จดับขันธปรินิพพาน รูปร่างที่ประกอบด้วยเลือดเนื้อแตกดับลง คงเหลือแต่พระธรรมกาย เสด็จสู่พระนิพพาน ก่อนจะเสด็จดับขันธนั้น ยังทรงมีมหากรุณาประทานปัจฉิมโอวาทแก่พุทธบริษัทว่า

"สังขารร่างกายของเราไม่เที่ยง มีความเสื่อมไปเป็นธรรมดา
พวกเธอจงยังความไม่ประมาทให้ถึงพร้อมเถิด"

การประสูติ ตรัสรู้และปรินิพพานของพระพุทธโคดม ซึ่งทั้ง 3 เหตุการณ์นี้ได้เกิดขึ้นตรงกัน ณ วัน
ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 หรือวันเพ็ญแห่งเดือนวิสาขะ (ต่างปีกัน) ชาวพุทธจึงถือว่าเป็นวันที่รวมการเกิด
เหตุการณ์อันน่าอัศจรรย์ยิ่ง และเรียกการบูชาในวันนี้ว่า **วิสาขบูชา** ย่อมาจาก **วิสาขปุณณมี
บูชา** หมายถึง **การบูชาในวันเพ็ญเดือนวิสาขะ**

หลักธรรมที่สำคัญในวันวิสาขบูชา ที่ควรนำมาปฏิบัติ

1. ความกตัญญู

คือ การรู้คุณคน เป็นคุณธรรมที่คู่กับความกตเวทิตี ซึ่งหมายถึงการตอบแทนคุณที่มีผู้ทำไว้ ความกตัญญูและ
ความกตเวทิตีนี้ เป็นเครื่องหมายของคนดี ทำให้ครอบครัวและสังคมมีความสุข ซึ่งความกตัญญูกตเวทิตีนั้นสามารถ
เกิดขึ้นได้กับทั้ง บิดามารดาและลูก ครูอาจารย์กับศิษย์ นายจ้างกับลูกจ้าง ฯลฯ

ในพระพุทธศาสนา เปรียบพระพุทธเจ้าเสมือนกับบุพการี ผู้ชี้ให้เห็นทางหลุดพ้นแห่งความทุกข์ ดังนั้น
พุทธศาสนิกชนจึงควรตอบแทนด้วยความกตัญญูกตเวทิตีด้วยการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาและดำรง
พระพุทธศาสนาให้อยู่สืบไป

2. อริยสัจ 4

คือ ความจริงอันประเสริฐ 4 ประการที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้ในวันวิสาขบูชา ได้แก่

- ทุกข์ คือ ปัญหาของชีวิต สภาวะที่ทนได้ยาก ซึ่งทุกข์ขั้นพื้นฐาน คือ การเกิด การแก่ และการตาย ล้วนเป็นสิ่งที่มนุษย์ทุกคนต้องเผชิญ ส่วนทุกข์จร คือ ทุกข์ที่เกิดขึ้นในการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น การพลัดพราก จากสิ่งที่เป็นที่รัก หรือความยากจน เป็นต้น

- สมุทัย คือ ต้นเหตุของปัญหา หรือสาเหตุของการเกิดทุกข์ และสาเหตุส่วนใหญ่ของปัญหาเกิดจาก "ตัณหา" อันได้แก่ ความอยากได้ต่าง ๆ อย่างไม่มีที่สิ้นสุด

- นิโรธ คือ ความดับทุกข์ เป็นสภาพที่ความทุกข์หมดไป เพราะสามารถดับกิเลส ตัณหา อุปาทานออกไปได้

- มรรค คือ หนทางที่นำไปสู่การดับทุกข์ เป็นการปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหามี 8 ประการ ได้แก่ ความเห็นชอบ ดำริชอบ วาจาชอบ กระทำชอบ เลี้ยงชีพชอบ พยายามชอบ ระลึกชอบ ตั้งจิตมั่นชอบ

3. ความไม่ประมาท

คือการมีสติตลอดเวลา ไม่ว่าจะทำอะไร พุดอะไร คิดอะไร ล้วนต้องใช้สติ เพราะสติคือการระลึกได้ การระลึกได้อยู่เสมอจะทำให้เราใช้ชีวิตอย่างไม่ประมาท ซึ่งความประมาทนั้นจะทำให้เกิดปัญหายุ่งยากตามมา ดังนั้นในวันนี้พุทธศาสนิกชนจะพากันน้อมระลึกถึงพระพุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์ ด้วยความมีสติ

กิจกรรมวันวิสาขบูชา

วันวิสาขบูชา ถือว่าเป็นวันสำคัญยิ่งที่ชาวพุทธทั่วโลกจะมารวมตัวกันเพื่อจัดพิธีทำบุญใหญ่ หรือจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อเป็นการบำเพ็ญกุศลระลึกถึงพระพุทธเจ้า โดยในฐานะที่วันวิสาขบูชาได้รับการยกย่องให้เป็นวันสำคัญของโลก เมื่อวันวิสาขบูชามาถึง องค์การสหประชาชาติ ณ มหานครนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา จะมีการอัญเชิญพระเจดีย์วิสาขบูชาอนุสรณ์ สกลโลก ประกาศบูชาวันวิสาขะ ภายในประติษฐานพระบรมสารีริกธาตุ ประติษฐานอยู่ ณ สำนักงานใหญ่องค์การสหประชาชาติเป็นการถาวรและเปิดให้ประชาชนเดินทางเข้ามาสักการะ

ในประเทศไทย นอกจากพุทธศาสนิกชนจะเดินทางเข้าวัดบำเพ็ญกุศล ถือน้ำศีล ฟังธรรมแล้ว ยังนิยมการปล่อยนกปล่อยปลา และเวียนเทียนรอบพระอุโบสถในช่วงค่ำเพื่อถวายเป็นพุทธบูชาอีกด้วย เมื่อวันวิสาขบูชามาถึงพุทธศาสนิกชนชาวไทยนิยมทำบุญตักบาตรในตอนเช้า และตลอดวันก็จะมี การบำเพ็ญกุศลความดีอื่นๆ อาทิ ตั้งใจรักษาศีล 5 ศีล 8 งดเว้นการทำบาปทั้งปวง ทำบุญถวายสังฆทาน ให้อิสระทาน หรือการปล่อยนกปล่อยปลา ฟังพระธรรมเทศนา รวมถึงเดินทางไปเวียนเทียนรอบพระอุโบสถตั้งแต่ช่วงเย็นกันเป็นจำนวนมาก

ก่อนที่จะเริ่มทำการเวียนเทียน พุทธศาสนิกชนควรร่วมกันกล่าวบทสวดมนต์และคำบูชาในวันวิสาขบูชา ซึ่งโดยปกติตามวัดต่างๆ จะจัดให้มีการทำวัตรสวดมนต์ก่อนที่จะเริ่มเวียนเทียน ส่วนใหญ่นิยมปฏิบัติพิธีการเวียนเทียนกันอย่างเป็นทางการ มีพระสงฆ์เป็นผู้นำเวียนเทียนในเวลาประมาณ 20 นาฬิกา หรือ 2 ทุ่ม โดยบทสวดมนต์ที่พระสงฆ์นิยมสวดก่อนเริ่มการเวียนเทียนที่มีทั้งบาลีและคำแปลตามลำดับ ดังนี้

1. บทบูชาพระรัตนตรัย
2. บทนมัสการนอบน้อมบูชาพระพุทธเจ้า
3. บทสรรเสริญพระพุทธรูป

4. บทสรรเสริญพระพุทธคุณ สวดทำนองสรภัญญะ
5. บทสรรเสริญพระธรรมคุณ
6. บทสรรเสริญพระธรรมคุณ สวดทำนองสรภัญญะ
7. บทสรรเสริญพระสังฆคุณ
8. บทสรรเสริญพระสังฆคุณ สวดทำนองสรภัญญะ
9. บทสวดเนื่องในวันวิสาขบูชา

เมื่อสวดจบแล้วก็จะมีการจุดธูปเทียนและถือดอกไม้เป็นเครื่องสักการบูชา จากนั้นจึงเดินเวียนรอบปูชนียสถาน 3 รอบ โดยในขณะที่เดินพึงตั้งใจให้สงบ พร้อมสวดระลึกถึงพระพุทธคุณด้วยการสวดบท *อิติปิโส* (รอบที่หนึ่ง) ระลึกถึงพระธรรมคุณด้วยการสวด *สวากขาโต* (รอบที่สอง) และระลึกถึงพระสังฆคุณด้วยการสวด *ปะฏิปันโน* (รอบที่สาม) จนกว่าจะเวียนครบ 3 รอบ เมื่อเดินเวียนครบแล้วให้นำธูปเทียน ดอกไม้ไปบูชาตามปูชนียสถานจึงเป็นอันเสร็จพิธี

กิจกรรมที่พุทธศาสนิกชนพึงปฏิบัติใน วันวิสาขบูชา ได้แก่

1. ทำบุญใส่บาตร กรวดน้ำอุทิศส่วนกุศลให้ญาติที่ล่วงลับ
2. จัดสำหรับคาวหวานไปทำบุญถวายภัตตาหารที่วัด และปฏิบัติธรรม ฟังพระธรรมเทศนา
3. ปลอ่ยนกปลอ่ยปลา เพื่อสร้างบุญสร้างกุศล
4. ร่วมเวียนเทียนรอบอุโบสถที่วัดในตอนค่ำ เพื่อรำลึกถึงพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์
5. ร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับวันสำคัญทางพุทธศาสนา
6. จัดแสดงนิทรรศการ ประวัติ หรือเรื่องราวความเป็นมาเกี่ยวกับวันวิสาขบูชาตามโรงเรียน หรือสถานที่ราชการต่าง ๆ เพื่อให้ความรู้ และเป็นการร่วมรำลึกถึงความสำคัญของวันวิสาขบูชา
7. ประดับธงชาติตามอาคารบ้านเรือน วัดและสถานที่ราชการ
8. บำเพ็ญสาธารณประโยชน์

กองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม องค์การบริหารส่วนตำบลโนนเมืองพัฒนา

อ้างอิงข้อมูล <http://event.sanook.com/day/visakha/>